

1 Meno

Mnoho vecí a javov okolo nás nesie väčšinou meno podľa svojho **charakteru** alebo najvýraznejšieho **znaku**.

- ▶ **Pomenujte** rastliny a zvieratá na obrázkoch jedným alebo spojením dvoch slov podľa toho, čo je ich charakteristickou črtou. Pokojne vytvorte aj viacero verzií jedného názvu.

Pre ZŠ

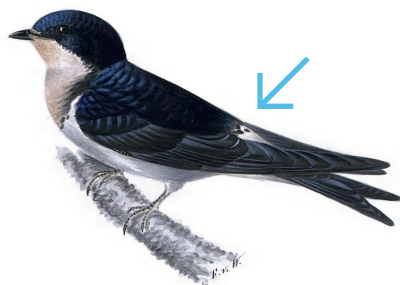
A podľa častej aktivity

- ▶ **Nájdite obrázky** a pouvažujte nad zdrojmi pomenovania ďalších rastlín, napr. vtákonoha, zimozeleň, zlatobyľ, zemedym, povoja alebo zvierat – vtáky snehula, lyžičiar a krutihlav, motýľ súmračník, chrobák fúzač.

B podľa tvaru listov

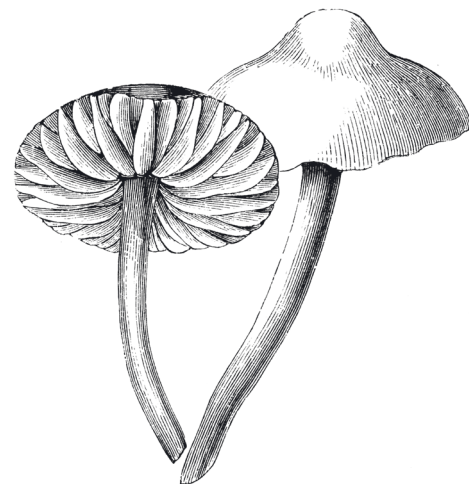
Pre SŠ

A

B

C podľa tvaru klobúka pripomínajúceho krútiacu sa ženu oblečenú v šatách

C podľa deštruktívnej činnosti koreňov pri raste

2 Priezvisko

Podľa **charakteristických črt** sa často dávali **priezviská** aj **ľuďom**. Vo svojom okolí môžeme nájsť ľudí s nemeckými alebo maďarskými priezviskami.

Priezviská sa dnes vyskytujú aj v slovenskom prepise podľa slovenskej výslovnosti, napr. Šuster, Štraus, Šindler atď. Prepisovanie alebo dokonca prekladanie priezvisk sa dialo väčšinou po zmene štátneho zriadenia, napríklad po rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku prvej Československej republiky v roku 1918. Takáto rozsiahla zmena priezvisk sa udiala po druhej svetovej vojne. Vrátime sa k tomu pri ďalších úlohách.

Schuster

Bauer

Strauss

Molnár

Német

Ország

- ▶ **Preložte** tieto priezviská a ľahko prídete na to, podľa čoho sa najčastejšie dávalo tzv. „príjmenie“. Použite nemecko-slovenský slovník, maďarsko-slovenský slovník.
- ▶ **Nájdite** vo svojom najbližšom okolí (napríklad v triede) niekoho s inonárodným priezviskom a zistite jeho pôvod a význam.
- ▶ **Popremýšľajte a vypátrajte**, čo všetko môže byť dôvodom toho, že sa v našom okolí často vyskytujú priezviská v nemeckom, maďarskom, českom a iných jazykoch.

3 Mestá a kraje

Z podobného dôvodu niesli názvy predovšetkým v **nemeckom** a **maďarskom jazyku** aj niektoré naše mestá, napr.

- ▶ **Zistite**, ako sa tieto mestá volajú dnes. Lahko na to prídete aj sami, ak názvy prečítate nahlas.
- ▶ **Pomôžte si slovníkom!** Nemecká výslovnosť: sch = š, tz = c, eu = oj, maďarská výslovnosť: ss = š, cs = č
- ▶ V niektorých prípadoch nám s odpoveďou na otázku pomenovaní pomôže mapa. **Zakreslite** slovenské názvy týchto miest do mapy.

Preschau (nem.)

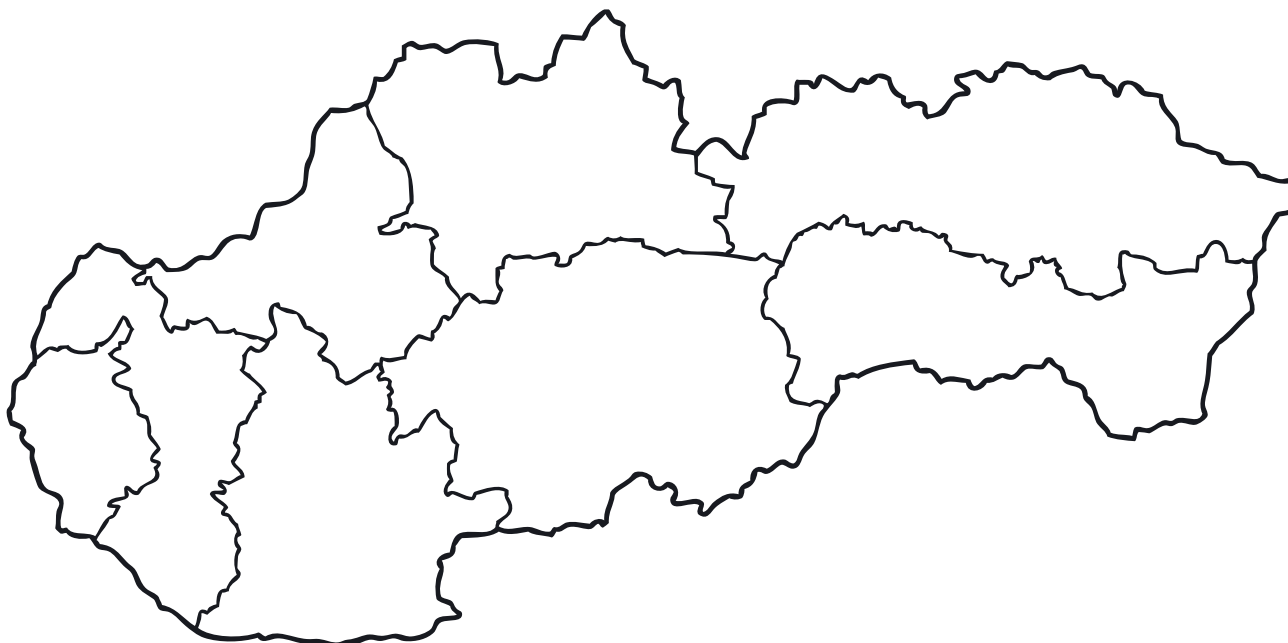
Trencsén (maď.)

Kremnitz (nem.)

Gölnitz (nem.)

Kassa (maď.)

Leutschau (nem.)

› **Zistíte starší názov vašej obce** a aj to, z akého obdobia a jazyka názov pochádza. Cennou informáciou je aj to, ak sa názov vašej obce od jej vzniku nezmenil.

› **Popremýšľajte a napíšte**, čo znamenajú staré názvy miest v iných jazykoch.

Odporúčaná literatúra: Slovník miest a obcí Slovenska, slovník na stránke www.slovníky.juls.savba.sk

4 Zmena mena

Mená a názvy sa v histórii mnohokrát menili. Jedným z období, po ktorom sa upravovali a menili **priezviská** a **názvy**, bola druhá svetová vojna.

- › **Prečítajte si** text o udalostiach Slovenského národného povstania.
- › **Všimnite si podčiarknuté slová.** Pokúste sa ich nájsť v názvoch ulíc svojho alebo najbližšieho mesta.
- › **Nájdite na mape** Slovenska aj celé obce, ktoré sú podľa podčiarknutých slov pomenované. Možno nájdete podľa slov pomenované i kopce, štíty alebo iné lokality.
- › **Zapíšte si ich**

- › **Zamerajte sa na slová vyznačené modrou farbou.** Tieto v názvoch miest ani ulíc nenájdete. Diskutujte o tom, prečo je to tak.
- › **Vypátrajte** podľa čoho je pomenovaná ulica na ktorej bývate, ulica školy, niektorá z ulíc, ku ktorej máte vzťah, alebo celá obec. Spýtajte sa starších obyvateľov (rodičov, starých rodičov) ako sa ulice a obec volali predtým a kedy svoj názov zmenili. Zistenia si zapíšte.

Slovenské národné povstanie bola udalosť v dejinách Slovenska počas druhej svetovej vojny. Začalo sa 29. augusta 1944 ako obrana pred nemeckými okupačnými jednotkami.

Československé vojenské jednotky sa však začali formovať už o dva roky skôr. Vtedy sa stretol zastupujúci ríšsky protektor v Protektoráte Čechy a Morava Reinhard Heydrich v Bratislave s predsedom slovenskej vlády Vojtechom Tukom a spresnili spolu dohodu o deportovaní židovského obyvateľstva do koncentračných táborov. Bol to jeden z dôvodov, prečo skupina tzv. československých parašutistov za účasti Jozefa Gabčíka spáchala v Prahe 27. 5. 1942 atentát na Heydricha (jedným z jej čelných predstaviteľov bol Slováč Jozef Gabčík). V nasledujúcich časoch sa už začali formovať prvé partizánske skupiny. Boli to skupiny bojovníkov, ktorí neboli členmi oficiálnej armády, aj keď sa k nim neskôr pričleňovali. Patri k nim napríklad aj kpt. Ján Nálepka, ktorý sa stal veliteľom 1. československého partizánskeho oddielu. Aj tieto aktivity postupne viedli k Slovenskému národnému povstaniu, ktoré sa začalo 29. 8. 1944, keď Ján Golian predostrel vojenský plán Povstania.

Centrom SNP bola Banská Bystrica. Nemecké jednotky povstaleckú armádu porazili, v noci z 27. na 28. októbra 1944 v bojoch proti nacistom potom pokračovali partizáni až do oslobodenia krajiny sovietskymi, rumunskými a československými vojskami na jar roku 1945.